

Kontakt:
E-mail: Anton.Paulrud@pelagic.se
Telefon: 076- 846 68 08

Datum: 2025-05-12
Mottagare: Havs- och vattenmyndigheten

Yttrande om förslag till utflyttad trålgräns i Östersjön för fartyg över 24 meter

HaV efterfrågar motiverade synpunkter till en generell utflyttning av trålgränsen för fartyg över 24 m i Östersjön SD 24-31. Generellt om möjligheten att trålfiska pelagiska arter, men specifikt konsekvenser för svenskt konsumfiske inklusive hamnar och beredning där även beredskapsperspektivet kan inkluderas.

Sammanfattning

SPF anser att åtgärden inte ska genomföras, då den helt saknar vetenskaplig och saklig grund, samt att den baseras på en medial och politisk debatt.

SPF menar vidare att man i första hand ska noggrant analysera de effekter som redan kan ses av det försök med utflyttning av trålgränsen från norra Öland till Ålands hav som pågår och inte lägga på liknande och mycket omfattande förvaltningsåtgärder utan en noggrann problem- och konsekvensanalys.

SPF anser med bestämdhet att fiskereglering sker bäst genom kvotsättning, snarare än genom detaljregleringar kopplat till fartygsstorlek eller vilket ändamål fisken landas för. Införandet av en storleksgräns kommer ha såväl direkta som indirekta effekter både på fisket idag och fisket i framtiden.

Åtgärden kommer i första hand drabba två regionalkvotsfartyg på ca 35 meter som idag fiskar riktat för konsumtion till beredningsindustrin i Simrishamn. De kommer inte att kunna bedriva den typ av fiske de bedriver idag. Fabriken kommer därigenom få svårt att överleva regleringen. Åtgärden kommer således allvarligt missgynna landningar för konsumtion samt svensk livsmedelsberedskap. Åtgärden kommer i mycket liten utsträckning påverka det större segmentet av pelagiska fartyg som fiskar i Östersjön eller Bottenhavet då deras fiske huvudsakligen redan idag ligger utanför 12 sjömil. Vissa effortförskjutningar kan dock ändå förväntas, vilka behöver utredas.

Förslaget till utflyttning av trålgränsen går i helt motsatt riktning mot de politiska målen om en robust livsmedelsproduktion, ökade pelagiska landningar för konsumtion och ökad livsmedelsberedskap, då det snarast driver på en utveckling bort från konsumtionsfiske och nationella/regionala landningar i Sverige. Det går även emot principen "level playing field" gentemot fisket i våra grannländer inom EU då det kan ge svensk fiskerinäring konkurrensnackdelar.

Bakgrund

Swedish Pelagic Federation PO, SPF, anser att åtgärden helt saknar vetenskaplig och saklig grund. Förslaget har en politisk grund snarare än en vetenskaplig sådan och baseras på en medial och politisk debatt. SPF ser inte att förslaget leder till bättre måluppfyllelse avseende de rådande politiska målsättningarna såsom den gemensamma fiskeripolitiken eller livsmedelsstrategin.

Bakgrunden till debatten som lett fram till detta förslag uppstod i en tid av tillfällig nedgång för det centrala Östersjöströmmingsbeståndet samtidigt som det pågick ett större industriförsök med konsumtionsfiske i Västervik (se mer om detta nedan). Dessa båda faktorer ledde till medial kritik mot de storskaliga fartygen och "industriell trålning" nära kusten, vilket resulterade i politiska initiativ i form av bland annat detta förslag.

Under 2017–2020 gjorde den numera nedlagda fiskindustrin i Västervik ett försök med att filéa sill för konsumtion. Fabriken var annars specialiserad på att blockfrysa fisk, främst för djurfoder. Under dessa år fiskade ett antal stora svenska fartyg sill relativt nära kusten till denna fabrik. Under samma år minskade sillkvoterna och fiskstorleken var på grund av naturliga orsaker mindre än vad fabriken filémaskiner klarade av. År 2020 stängdes fabriken i Västervik helt och detta fiske upphörde men mediadebatten i Sverige om stora fartyg som fiskade nära kusten hade då fått fäste. I kombination med kvotminskningarna för sill/strömming under åren 2020–2024 ändrades fiskemönstret för de större fartygen fullständigt till en inriktning mot nästan bara skarpsill, vilken fångas i helt andra delar av Östersjön.

Rådgivningen från ICES från 2024 visar att de senaste årens förvaltningsåtgärder har bidragit till en betydligt bättre situation för det centrala sillbeståndet i Östersjön. Beståndet ökar och ICES lägsta nivå i rådgivningen för 2025 var en ökning av kvoten på

mer än 100%. Indikationerna i vår tyder på att även ICES rådgivning för 2026, som publiceras i slutet av maj, pekar uppåt för den centrala Östersjösillen.

Uppdraget till myndigheten är otydligt kring vilka problem det är som avses avhjälpas genom den reglering som nu utreds, och också kring ifall det finns något vetenskapligt stöd för den föreslagna utflyttningen. "Problemet" med stora fartyg som fiskar nära kusten existerar i stort sett inte längre annat än enstaka fiskeresor varje år.

Vad gäller ett fiskestopp inom området *utanför* 12 sjömil på så kallade "lekansamlingar" vill SPF ifrågasätta ifall det finns något vetenskapligt stöd för att sådana lekansamlingar faktiskt förekommer i utsjön. De enda lekansamlingar som vi känner till och som finns dokumenterade är när fisken faktiskt leker, vilket huvudsakligen sker kustnära. Här finns ett riktat garn- och skötfiske mot den lekande fisken.

Pågående försök med utflyttning av trålgränsen

Den 1 februari infördes en utflyttning av trålgränsen på försök i ett omfattande område mellan norra Öland och Ålands hav. SPF har tidigare lämnat sina synpunkter på detta försök till HaV. Vi anser att detta försök nu noga måste utvärderas innan några ytterligare mycket omfattande förvaltningsåtgärder av liknande karaktär vidtas. Eller är tanken att en "ny" utflyttning av trålgränsen för fartyg över 24 meter ska ersätta det pågående försöket?

SPF anser också att myndigheten behöver dra lärdomar av de redan nu tydliga effekterna av det pågående försöket som redan hårt drabbat det småskaliga och regionala fisket (vilket SPF också varnat för i sitt remissvar) helt utan att det vidtagits några åtgärder för att minska påverkan på dessa och utan att det finns några stöd för dem att söka. En ny utflyttning av trålgränsen i ett mer omfattande geografiskt område skulle skapa nya problem och dessa behöver myndigheter och politiker vara väl medvetna om och eventuella åtgärder för att minska skadeverkningarna måste finnas på plats innan en reglering kan införas.

Förvaltning kopplat till fartygsstorlek

SPF anser med bestämdhet att fiskeregleringen sker bäst genom kvotsättning, snarare än genom detaljregleringar kopplat till fartygsstorlek eller vilket ändamål fisken landas för.

Rent krasst kan en 23,99-metersbåt fiske precis lika mycket fisk per år som en 25-, 35- eller 45-metersbåt, beroende på vilka kvoter fartyget har att tillgå. Dock kommer fisket med det mindre fartyget av naturliga skäl kräva mer bränsle per volym landad fisk och därmed ge en större klimatpåverkan och ett mindre kostnadseffektivt fiske. Genom att använda två fartyg under 24 meter som partrålar kan man använda en betydligt större trål än vad ett 35-metersfartyg kan dra ensamt vilket ytterligare exemplifierar att det inte är storleken på fartygen som avgör vilken volym som fiskas eller med hur stora redskap.

Nulägesbeskrivning och konsekvenser av förslaget

- ”Storskaligt” fiske över 24 meter

De åtta större svenska fartygen mellan 40 och 65 meters längd som fiskar i Östersjön är helt inom det pelagiska ITQ-systemet och kan ha kvoter både i Bottenhavet, Östersjön, Skagerrak/Kattegatt och Nordsjön. I centrala Östersjön fiskar dessa fartyg främst skarpsill efter fiskmjöl/fiskolja. Samtliga fartyg har också kvoter i andra områden, t.ex. Nordsjön. De har en hög flexibilitet när det gäller var de kan fiska sina kvoter och kommer att påverkas i relativt liten utsträckning av den föreslagna utflyttningen. När sillkvoten går upp kommer det dock bli mer ineffektivt för dem att fiska upp sina kvoter på sill/strömming genom en utflyttning av trålgränsen. Det mer riktade sillfisket kommer att behöva effortförskjutas till andra geografiska områden i Östersjön då detta idag i hög utsträckning sker i områden mellan 4-12 sjömil öster och Öland respektive Gotland. Hur detta påverkar sill/strömmingsbeståndet är oklart och kan behöva utredas.

- Regionalfartyg över 24 meter

Det finns tre regionalkvotsfartyg som är över 24 meters längd, samtliga ca 35 meter, där ett fiskar i Bottenhavet och två i Östersjön. Regionalkvotsfartygen (oavsett storlek) får inte fiska eller landa utanför Östersjön och en del av deras kvot är ej överlåtbar. De regionala fartygen använder i stor utsträckning traditionella fiskevatten som använts i generationer och den viktigaste fiskeplatsen för detta segment ligger i området mellan 4 och 12 sjömil.

Det regionalkvotsfartyg på drygt 35 meter som fiskar i Bottenhavet har sin avsättning till fiskmjöl och -olja och fiskar huvudsakligen utanför 12 sjömil. Ett visst fiske bedrivs av detta fartyg innanför 12 sjömil, och detta fiske kommer effortförskjutas utanför 12-

milsgränsen om en sådan införs, vilket medför ökad bränsleförbrukning och ökade kostnader för fartyget.

De två regionalkvotsfartygen på ca 35 meter i Östersjön är de av alla regionalkvotsfartyg som är mest inriktade på fiske till konsumtion. Konsumtionsfisken från dessa två fartyg landas i Simrishamn. Majoriteten av fisken som landas för konsumtion fiskas mellan 4 och 12 sjömil, och en utflyttning av trålgränsen som omöjliggör fiske i detta område skulle därmed allvarligt påverka möjligheterna för dessa två fartyg att fiska sill och skarpsill för konsumtion och förse svensk beredningsindustri med denna råvara.

Ett fiske för konsumtion utanför 12 sjömil skulle bli betydligt mindre effektivt och förknippat med betydligt högre kostnader (t.ex. längre fisketid och högre bränsleförbrukning på grund av längre gångavstånd) och sämre vinst för dessa fartyg än det fiske som idag bedrivs mellan 4-12 sjömil. Regionalkvotsfartygen har generellt relativt små ekonomiska marginaler och det är osäkert om företagen kan bära denna ökade kostnad. Även om de två större regionalkvotsfartygen i Östersjön är de som fiskar mest för konsumtion landas fortfarande en väsentlig del av deras kvot för fiskmjöl och fiskolja, och detta är en viktig del av fiskeföretagens ekonomi. Regleringen skulle driva dessa fartyg att i högre utsträckning fiske för industriändamål istället för konsumtionsändamål för att de ska kunna få ekonomi i sitt fiske.

- Regionalfartyg under 24 meter

De återstående ca 10 regionalkvotsfartygen är under 24 meters längd. Ett av dem fiskar i Bottenhavet och resterande i Östersjön. Dessa regionala fartyg fiskar till övervägande del till fiskmjöl/fiskolja. Vissa volymer från dessa fartyg landas för konsumtion i Simrishamn, Nordersund och Byxelkrok, men majoriteten av den fisk som regionalkvotsfartygen fiskar går inte till konsumtion. De flesta av dessa fartyg har inte heller tillgång till någon sorteringsutrustning eller fiskförädlingsindustri som kan ta emot deras landningar så att de kan nyttjas för konsumtionsändamål. Endast två av dem är utrustade med kyltankar som är en förutsättning för att kunna fiska till konsumtion och därmed höja kvaliteten på fisken när det är varmt i vattnet.

På längre sikt kan infrastruktur och avsättningsmöjligheter för fisken förändras genom regleringen (se mer under rubriken Beredningsindustri och marknadsförutsättningar). Tidiga erfarenheter från försöksområdet med utflyttning av trålgränsen under 2025 visar

att segmentet i viss utsträckning är villiga att flytta på sig geografiskt för att möjliggöra lossningar.

Utöver de regionala fartygen finns det 3-5 västkustfartyg på mellan 18-24 meter som tidvis har fiskat i Östersjön (landningar för konsumtion) eller Bottenviken (landningar för industriändamål).

Vidare vill vi poängtera att utvecklingen när det gäller grön omställning av fiskeflottan på sikt kommer innebära att om ett fartyg vill ställa om till t.ex. elektrisk framdrift så är detta både tyngre och mer volymkrävande än dagens dieselmotorer. Om ett 24-meters fartyg ska kunna behålla samma volym av lastutrymme som det har idag kommer det behöva bli större, och därmed kunna komma över gränsen 24 meter. Genom denna reglering skapas onödiga nya inlåsnings effekter som kan få svåröverblickbara konsekvenser.

- Kusttrålare under 12 meter

Kustflottan som fiskar sill i ICES-område 24–25 och 27 består av ett tiotal små (mindre än 12 meter) trålare. Antalet små trålare i den svenska Östersjöflottan har ökat de senaste åren eftersom trålen är det enda riktigt sälsäkra redskapet. Motsvarande utveckling ser vi inte i Bottenhavet.

Endast ett fåtal av de mindre trålarna som fiskar på kustkvot levererar sill till beredningsindustrin. Det rör sig om 3-4 fartyg som ligger i Nordersund och bedriver sitt fiske i Hanöbukten. De flesta av de övriga svenska kusttrålarna under 12 meter fiskar 90–100 % till fiskmjöl/fiskolja. Fisken från dessa fartyg landas normalt i containrar som sedan transporteras till fiskmjöls-/oljeindustrin i Danmark. De flesta av fartygen har inte tillgång till någon sorteringsutrustning eller fiskförädlingsindustri som kan ta emot deras landningar.

På längre sikt kan infrastruktur och avsättningsmöjligheter för fisken förändras genom regleringen (se mer under rubriken Beredningsindustri och marknadsförutsättningar). Tidiga erfarenheter från försöksområdet med utflyttning av trålgränsen under 2025 visar att segmentet i viss utsträckning är villiga att flytta på sig geografiskt för att möjliggöra lossningar.

- **Garnfisket**

Garnfisket i Östersjön och Bottenhavet/Bottenviken är ett viktigt traditionellt fiske. Totalt rör det sig om små volymer, för 2024 landades 241 ton med garn/skötar i område 30/31; 253 ton i Egentliga Östersjön (område 25-29) och 134 ton i område 22-24 (främst Öresund). Garnfisket är inte begränsat av kvoter då kustkvoterna är långt ifrån fullt utnyttjade. På längre sikt kan infrastruktur och avsättningsmöjligheter för även för garnfisket förändras genom regleringen.

- **Beredningsindustri och marknadsförutsättningar**

Förslaget till utflyttning av trålgränsen går i helt motsatt riktning mot de politiska målen om en robust livsmedelsproduktion, ökade pelagiska landningar för konsumtion och ökad livsmedelsberedskap, då det snarast driver på en utveckling bort från konsumtionsfiske och nationella/regionala landningar.

Marknaden för färsk hel, ofiléad, sill är praktiskt taget obefintlig. Därför behöver sillen bearbetas, åtminstone filéas, för att vara säljbar. För alla fiskare som fiskar mer än några tiotal kilo sill/strömming behöver detta göras med maskin för att inte ta orimligt lång tid.

Den svenska förädlingsindustrin i centrala Östersjöregionen består av endast två fabriker; en något större i Simrishamn och en mindre i Nordersund. Längs hela den övriga svenska ostkusten finns inga andra beredningsindustrier för pelagisk fisk förrän man kommer till de förädlare som tillverkar små mängder surströmming i Bottenhavet/Bottenviken.

Dessa två fabriker har en begränsad kapacitet för landning och mottagning av pelagisk fisk och antalet och storleken på fartyg som kan landa här är därför också begränsad. I den större fabriken i Simrishamn landar 1–2 större (ca 35 meter) och 1 medelstort (ca 19 meter) regionalkvotsfartyg sin fisk. Fabriken kompletterar också i viss mån sin verksamhet genom att köpa in fisk från andra områden, exempelvis Nordsjösill. Den levererar råvara till ett hundratal företag som vidareförädlar fisken i form av olika typer av inläggningar med mera.

Simrishamnsfabriken är helt beroende av de lite större fartygen då de kan leverera stabila volymer av råvara med hög kvalitet året runt oavsett väder och vind. En utflyttning av trålgränsen till 12 sjömil för fartyg över 4 meters längd skulle innebära att

fabriken kommer få mycket allvarliga problem med sin råvaruförsörjning och i förlängningen kan tvingas lägga ned helt. Detta skulle vara mycket allvarligt för svensk livsmedelsberedskap då fabriken i kristid skulle ha kapacitet att skala upp sin produktion markant.

I den mindre fabriken i Nordersund har 4 kustkvotfartyg (<12 meter) och ibland ett medelstort (23 meter) regionalkvotfartyg och ett västkustfartyg i samma storleksordning landat. Fabriken har en maxkapacitet på ca 10 ton om dagen.

I dagsläget råder en svag marknadssituation i Sverige för pelagisk fisk från Östersjön mot bakgrund av SLV:s kostråd kopplat till dioxin, rött ljus på WWF:s fisklista och andra faktorer som påverkar kundernas val. Skarpsill från Östersjön äts traditionellt inte alls i Sverige, men små mängder blockfryst skarpsill för konsumtion exporteras utomlands. Båda fabrikerna levererar också råvara till surströmmingsindustrin, en produktion av stor politisk betydelse under senare år.

Det finns i dagsläget ingen möjlighet att kräva att fartygen fiskar riktat mot konsumtion, då det för de allra flesta fartyg helt saknas mottagning för fisken. Detta initiativ driver snarare på utvecklingen i motsatt riktning då de fartyg som idag fiskar mest till konsumtion (dvs de regionala 35-metersbåtarna) med stor sannolikhet kommer gå över till nästan uteslutande industrifiske istället. Förslaget motverkar alla initiativ kopplade till utbyggnad och utveckling av beredningsindustrin och för fartygen att fiska mer konsumtion. Fartygen under 24 meters längd är idag inte rustade att förse den befintliga industrin med konsumtionsfisk, t.ex. genom avsaknad av kylsystem. Dessa fartyg har också på grund av sin storlek mindre förutsättningar än de större att förflytta sig och fiska i andra områden än sin ordinarie hemmahamn.

Om ni har några frågor kopplade till detta yttrande, kontakta oss gärna!

Vänliga hälsningar,

Anton Paulrud,
Swedish Pelagic Federation PO